Krajem sedamdesetih i početkom osamdesetih godina radio sam u sustavu poljoprivrede i prerađivačke industrije. Temeljem toga bio sam određen kao predstavnik grane u „Saveznom savjetu za cijene“ koji je (ne)odobravao povećanje cijena (brojio je više od dvadeset punopravnih članova a sačinjavali su ga čelnici Saveznog izvršnog vijeća, republički i pokrajinski direktori republičkih i pokrajinskih zavoda za cijene, te predstavnici udruženog rada). Postojala je uobičajena metodologija, zakonom propisana, kojom se je argumentirao zahtjev za povećanje cijena. Trenutni prosvjed proizvođača mlijeka snažno podsjeća na ta vremena.

Sedam debelih i sedam mršavih krava pravilo su u poljoprivrednoj proizvodnji. Kad godina rodi obilje ponude dovodi proizvođače u podređeni položaj u odnosu na prerađivače koji nameću svoje uvjete, i obratno loša godina mjenja taj odnos. Robne rezerve kao „amortizer“ nisu ni u bivšoj državi kao ni sada bile u gospodarskoj funkciji. Naprosto institut Robnih rezervi nije postojao kao što ne postoji ni danas o čemu sam pisao na ovim stranicama. Princip funkcioniranja instituta robnih rezervi je trivijalan. Kada je ponuda velika i cijene male valja intervenirati kao bi proizvođači „preživjeli“, a kada je ponuda mala tada se putem Robnih rezervi intervenira na tržištu kako bi cijene ostale pod kontrolom. Ipak, u bivšoj državi, to valja reći, postojao je institut garantiranih cijena najvažnijih poljoprivednih proizvoda što je garantiralo proizvođačima minimalne cijene, a koje su, uglavnom ali ne uvijek, bile poznate prije odluke poljoprivrednika - što proizvoditi. Ipak sustav nije zadovoljavajuće funkcionirao bez obilate podrške države. Pri tome mislim na sustav selektivnih kredita za proizvodnju i zalihe velikog broja poljoprivrednih proizvoda temeljem međurepubličkog i pokrajinskog političkog dogovora.

U čemu je sličnost tadašnjih i sadašnjih problema?

Tada kao ni sada proizvodnja nije bila rentabilna, posebice glede inozemne konkurencije. Da bi se podržala tadašnja poljoprivredna proizvodnja postojale su raznorazne izravne i neizravne dotacije, s jedne strane, a, s druge strane, u izvozu svaki je proizvod imao svoj tečaj dolara, marke, itd. Malo obiteljsko gospodarstvo, okrupnjavanje je bilo politički nedopustivo, je putem kombinata izvozilo svoje proizvode.

I danas je naša poljoprivredna proizvodnja nerentabilna imajući u vidu kriterije svjetskog tržišta. Kako je gospodarstvo otvoreno inozemna cjenovno nadmočna konkurencija onemogućava

razvoj nacionalne proizvodnje. Drugim riječima, mlijeko se u nama susjednim zemljama proizvodi učinkovitije. Pravila igre, koja smo potpisali kako bi postali punopravna članica EU, nam ne dozvoljavaju „autonomnu politiku“ glede poljprivredne proizvodnje. Proizvođači su se našli u grdnim problemima. Njihovi su problemi objektivni i njihova cijena mlijeka sadrži dio troškovne inflacije o kojoj godinama pričam. To što se je godinama „kupovala“ ljubav poljprivrednih proizvođača problem čini još složenijim. Ukoliko se ne iznađe prihvatljivo rješenje za proizivođače mlijeka isti bi mogli od velikih robnih proizvođača postati socijalni problem.

Ukoliko se iznađu načini da se pomogne proizvođačima mlijeka postavlja se pitanje zašto isto ne učiniti i s ostalom poljoprivrednom proizvodnjom. I dalje, ukoliko država pomogne poljoprivredne proizvođače zašto ne bi pomogla i prerađivačku ndustriju koja također nije konkurentna. Nadalje, ukoliko se pomogne ostala prerađivačka industrija iz poljoprivrednog kompleksa postavlja se pitanje zašto ne pomoći ostalu industriju koja također nije konkurentna. I tako dalje.

Nekonkurentno gospodarstvo u uvjetima otvorenog gospodarstva može se „spasiti“ promjenom tečaja kune u odnosu na euro. Drugim riječima, tečaj kune bi morao „otklizati“. Problem je u tome što devalvacija znači pokretanje inflatorne spirale pa će, putem složene međuovisnosti nacionalnog gospodarstva, ponovno proizvođači postati nekonkurentni i ponovno tražiti dodatnu pomoć od države. I tako u nedogled.

Da smo kojim slučajem, a nismo, imali koncepciju i strategiju razvoja znali bi u kojem će ambijentu djelovati proizvođači mlijeka (vrijedi za cjelokupno gospodarstvo) pa bi putem iteracija osposobili naše proizvođače da postanu konkurentni u sutrašnjoj obitelji – EU. Umjesto toga poljoprivredne proizvođače uvjerili smo da će aka pruže političku podršku, određenim političkim strankama, za uzvrat dobiti dodatna sredstva, poticaje. Međutim, na žalost naših proizvođača mlijeka ta priča više ne vrijedi. Našli smo se u začaranom krugu. Proizveli smo gordijski čvor. Treba nam Aleksandar Makedonski da presječe čvor. Pitanje je da li ga imamo i da li uopće smijemo presijeći čvor.

Tako zahvaljujući troškovnoj inflaciji imamo blokirane ceste koje bi, po mišljenju proizvođača mlijeka, mogle biti dodatni potreban pritisak na vlast da iznađe rješenja. Međutim, to je bit, nije cesta stvorila probleme niti je ona mjesto njihovog rješenja. Politička vlast koja danas upravlja državom morala bi jasno obznaniti pravo stanje u hrvatskom gospodarstvu, priznati da smo olako potpisivali pojedina pristupna poglavlja čiji sadržaj nismo bez velikih socijalnih tenzija, pada životnog standarda u stanju rješiti. Cesta ili ulica, svejedno, nije rješenje problema, već je dodatno usložnjavanje problema koji nisu ni mali ni jednostavni.

Stoga je na Vladi da jasno, bez patetike, obznani stvarno stanje hrvatskog gospodarstva i ponudi cjelokuni provediv program koji će nas izvući iz ove depresivne depresije.